

Kommittédirektiv

Tilläggsdirektiv till 2023 års insynskommitté (Ju 2023:07)

Beslut vid regeringssammanträde den 23 januari 2025

Ändring i uppdraget

Regeringen beslutade den 15 juni 2023 kommittédirektiv om förstärkt insyn och transparens i finansieringen av politiska partier (dir. 2023:88). En parlamentariskt sammansatt kommitté gavs därigenom i uppdrag att bl.a. överväga särskilda krav på transparens respektive samtycke från enskilda medlemmar när organisationer på arbetsmarknaden använder en del av medlemsavgiften för att stödja ett parti ekonomiskt. I det uppdraget ingår bl.a. att analysera och bedöma hur ett sådant krav på samtycke förhåller sig till föreningsfriheten och andra grundläggande fri- och rättigheter.

Kommittén ska nu även

- redovisa hur en fullständig författningsreglering, som ställer krav på att bidrag från organisationer på arbetsmarknaden till politiska partier ska vara frivilliga för den enskilde medlemmen, skulle kunna se ut, och
- analysera och bedöma hur en sådan reglering skulle förhålla sig till relevanta regelverk.

Utredningstiden förlängs. Enligt de ursprungliga direktiven skulle kommittén redovisa sitt uppdrag senast den 15 februari 2025. Uppdraget ska i stället redovisas senast den 15 maj 2025.

Uppdraget att överväga krav på samtycke från enskilda när organisationer på arbetsmarknaden använder en del av medlemsavgiften för att stödja ett parti ekonomiskt

Kommittén har sedan tidigare i uppdrag att analysera och bedöma hur särskilda krav på samtycke från enskilda medlemmar när det gäller ekonomiskt stöd som organisationer på arbetsmarknaden lämnar till partier, ledamöter och ersättare för ledamöter samt valkandidater förhåller sig till föreningsfriheten och andra grundläggande fri- och rättigheter. Kommittén har även i uppdrag att analysera och ta ställning till om det bör införas sådana särskilda krav på samtycke och lämna de författningsförslag som kommittén bedömer är motiverade.

I Danmark finns lagstiftning som bl.a. innebär en skyldighet för organisationer på arbetsmarknaden att se till att bidrag till politiska partier från medlemsavgifter är frivilliga för den enskilde medlemmen.

Organisationerna ska en gång om året upplysa medlemmarna om möjligheten att invända mot att medlemsavgiften används till sådana bidrag. En sådan invändning ska lämnas i form av en skriftlig förklaring till organisationens revisor. För uppgift om att en medlem lämnat en sådan förklaring gäller tystnadsplikt. Den danska lagstiftningen hindrar dock inte en organisation på arbetsmarknaden att ge ekonomiskt stöd till ett politiskt parti. Det framstår som att den danska lagstiftningen i huvudsak enbart reglerar det ekonomiska förhållandet mellan organisationerna på arbetsmarknaden och deras medlemmar vad gäller medlemsavgifternas användning för att ge bidrag till politiska partier eller partipolitiska ändamål i övrigt.

Organisationer på arbetsmarknaden intar en särställning arbetsrättsligt och i det svenska samhället i stort. Det kan upplevas som problematiskt för den enskilde medlemmen att sådana organisationer använder t.ex. intäkter från medlemsavgiften för att stödja vissa politiska partier. Det huvudsakliga skälet för medlemskap i en organisation på arbetsmarknaden är oftast inte av partipolitisk karaktär. Det kan vidare vara svårt för en medlem att avgöra om medlemskapet innebär ett stöd till ett visst politiskt parti. Även om kommittén inte tar ställning för att det ska införas särskilda krav på samtycke från enskilda medlemmar när det gäller ekonomiskt stöd till partier från organisationer på arbetsmarknaden, finns därför ett behov av att närmare beskriva hur en svensk författningsreglering som liknar den danska lagstiftningen skulle kunna se ut. Av särskilt intresse är hur en svensk

reglering skulle kunna utformas med hänsyn till befintliga regelverk, exempelvis att det i svensk rätt saknas en enhetlig definition av politiskt parti. Vidare är det angeläget att bedöma hur en sådan reglering skulle påverka eller påverkas av andra relevanta regelverk, t.ex. inom arbets- och associationsrätten.

Kommittén ska därför

- redovisa hur en fullständig författningsreglering, som ställer krav på att bidrag från organisationer på arbetsmarknaden till politiska partier ska vara frivilliga för den enskilde medlemmen, skulle kunna se ut, och
- analysera och bedöma hur en sådan reglering skulle förhålla sig till relevanta regelverk.

Redovisning av uppdraget

Utredningstiden förlängs. Uppdraget ska i stället redovisas senast den 15 maj 2025.

(Justitiedepartementet)